

Jak inteligentně reformovat veřejné finance?

19. května 2010

1 320 648 767 Kč

Prof. Jan Švejnar

Libor Dušek, Ph.D.

Vilém Semerák, Ph.D.

<http://idea.cerge-ei.cz>

Twitter: IDEA_CZ

Obsah prezentace

- Úvod
 - Makroekonomická situace a predikce vývoje
 - Principy inteligentní reformy
- Deficit a dluh – současný stav
 - ČR vůči zbytku EMU
 - Prognóza vývoje dluhu a deficitu
- Jak přistupovat k veřejným financím
 - Aplikace 1: fiskální instituce
 - Aplikace 2: stavební spoření
- Závěr
 - Úspory ze dvou aplikací
 - Další možnosti reforem
- Diskuse

Makroekonomická situace a predikce dalšího vývoje

- Externí prostředí:
 - Rychlý růst v Asii
 - Nadějný růst v Americe
 - Pomalý růst v Evropě
 - Nebezpečí další recese: scénář „W“
- Závislost české ekonomiky na Evropě
 - Výhoda dobrých veřejných financí
- Ekonomické predikce

Predikce IDEA

	Realita		Současná predikce	
	2009	1q/2010	2010	2011
Reálný HDP % (y-o-y)	-4,2	+1.2*	0,8 - 1,4	1,9 - 2,5
Inflace (%)	1,0	0,7	1,4 - 1,6	1,8 - 2,2
Nezaměstnanost (%) (VŠPS/ILO)	6,7 (prům.) 7,2 (4.q)	8,0	7,8 - 8,4	7,5 - 8,0

Principy inteligentní reformy veřejných financí

- České veřejné finance
 - Vážná situace
 - Nebezpečí zvýšení dluhu z 35% k 70% HDP
 - Podstatný potenciál
- Potřeba střednědobé strategie využívající
 - Zkvalitnění fiskálních institucí
 - Změny žádoucí bez ohledu na deficit
 - Moderní ekonomickou teorii a empirické hodnocení (evidence-based policy)
- Aplikace

Vývoj veřejných financí

		2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008*	2009*	2010**
Saldo vládního sektoru	mld. Kč	-132	-167	-170	-83	-107	-84	-23	-99	-214	-196
Dluh vládního sektoru	mld. Kč	585	695	768	848	885	948	1024	1105	1282	1383
	růst v %	44.2	18.9	10.5	10.4	4.4	7.1	8	7.9	16.1	7.9
	% HDP	24.9	28.2	29.8	30.1	29.7	29.4	29	30	35.4	37.5
Úroky	% HDP	1	1.2	1.1	1.2	1.2	1.1	1.1	1.1	1.3	1.7
Primární saldo	% HDP	-4.6	-5.5	-5.5	-1.8	-2.4	-1.5	0.5	-1.7	-4.6	-3.6

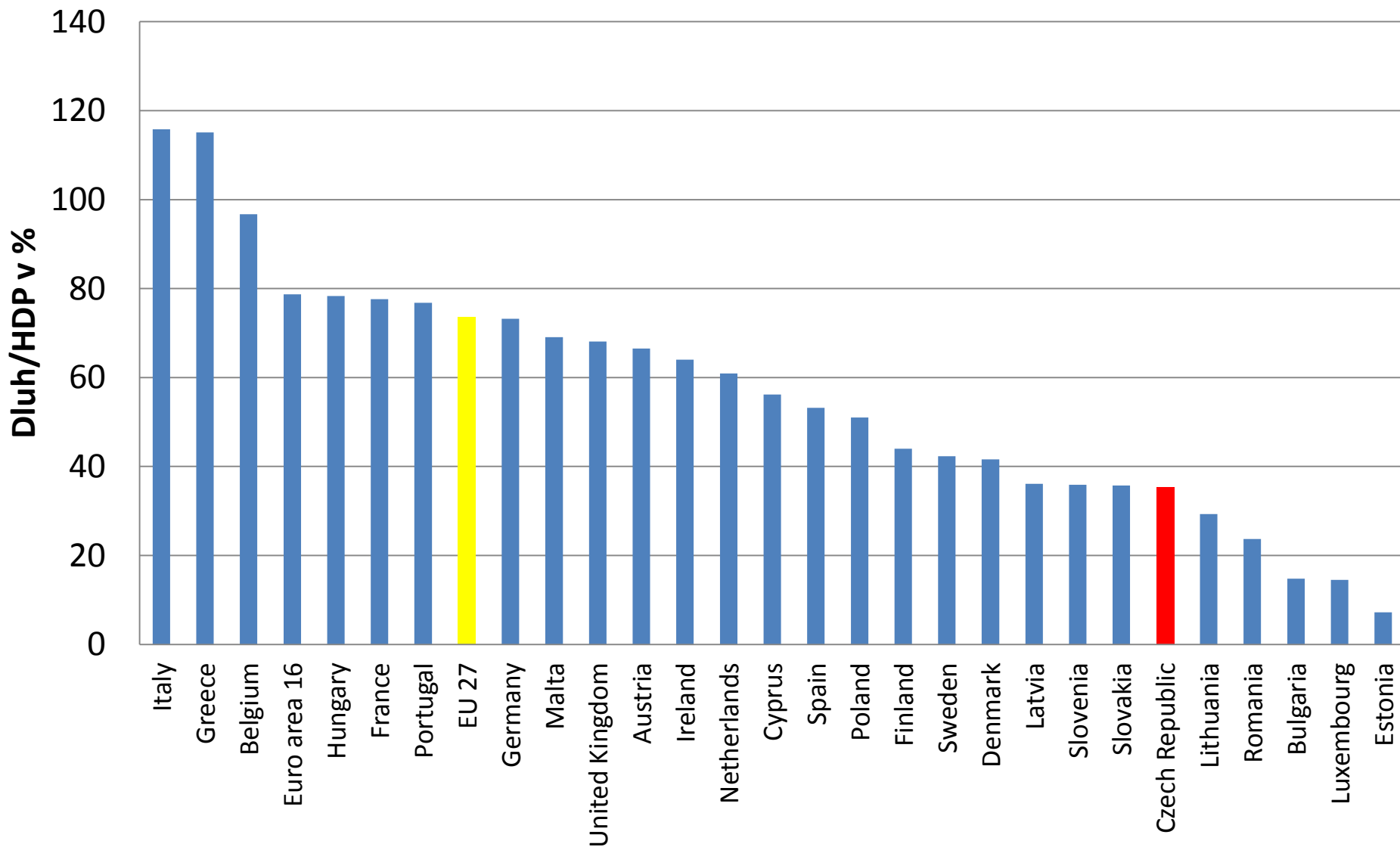
- Jak na tom jsme?

- 2009: vládní dluh: 1282,3 mld Kč. (35,4% HDP), státní dluh: 1178,2 mld. Kč (32,5% HDP)

Současná situace: český veřejný dluh

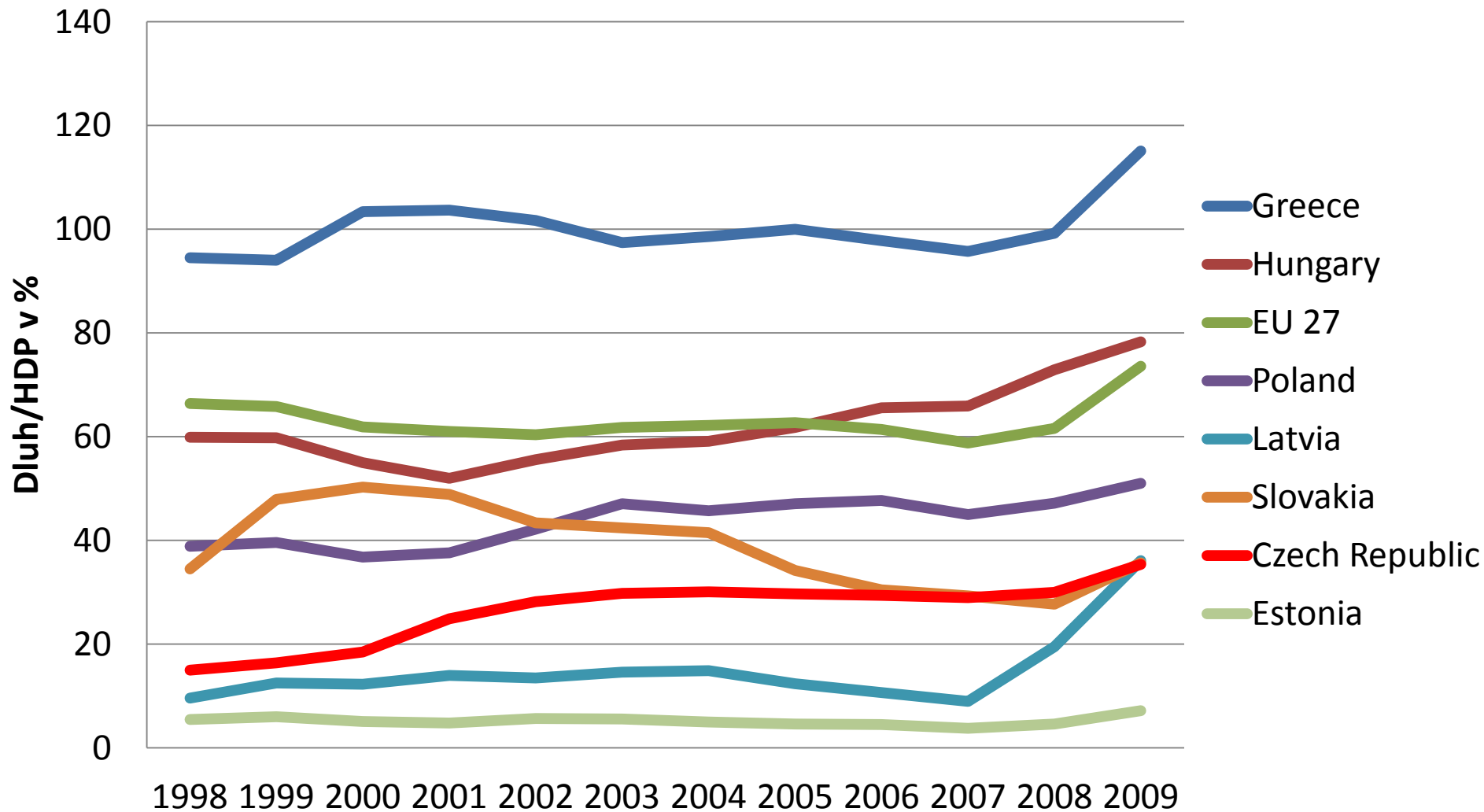
- Důvody proč situace není zcela kritická
 - Máme stále relativně nízký dluh (6. nejnižší v EU)
 - Podobný nárůst dluhu jako ČR zažila v loňském roce většina zemí
 - Řada ekonomik se v minulosti zvládla vypořádat i s daleko vyšším zadlužením
- Důvody, proč bychom se změnou neměli váhat
 - Není jasné s kým se máme srovnávat – vyspělé země, nebo emerging markets?
 - Nemůžeme argumentovat poválečnou úspěšnou redukcí dluhů, současný svět je v jiné situaci (např. problém stárnutí populace)
 - Dluh nevyužíváme efektivně, zadlužujeme se zbytečně
 - Čím déle otálíme, tím bolestivější následná stabilizace bude

Pozice ČR v rámci EU 27

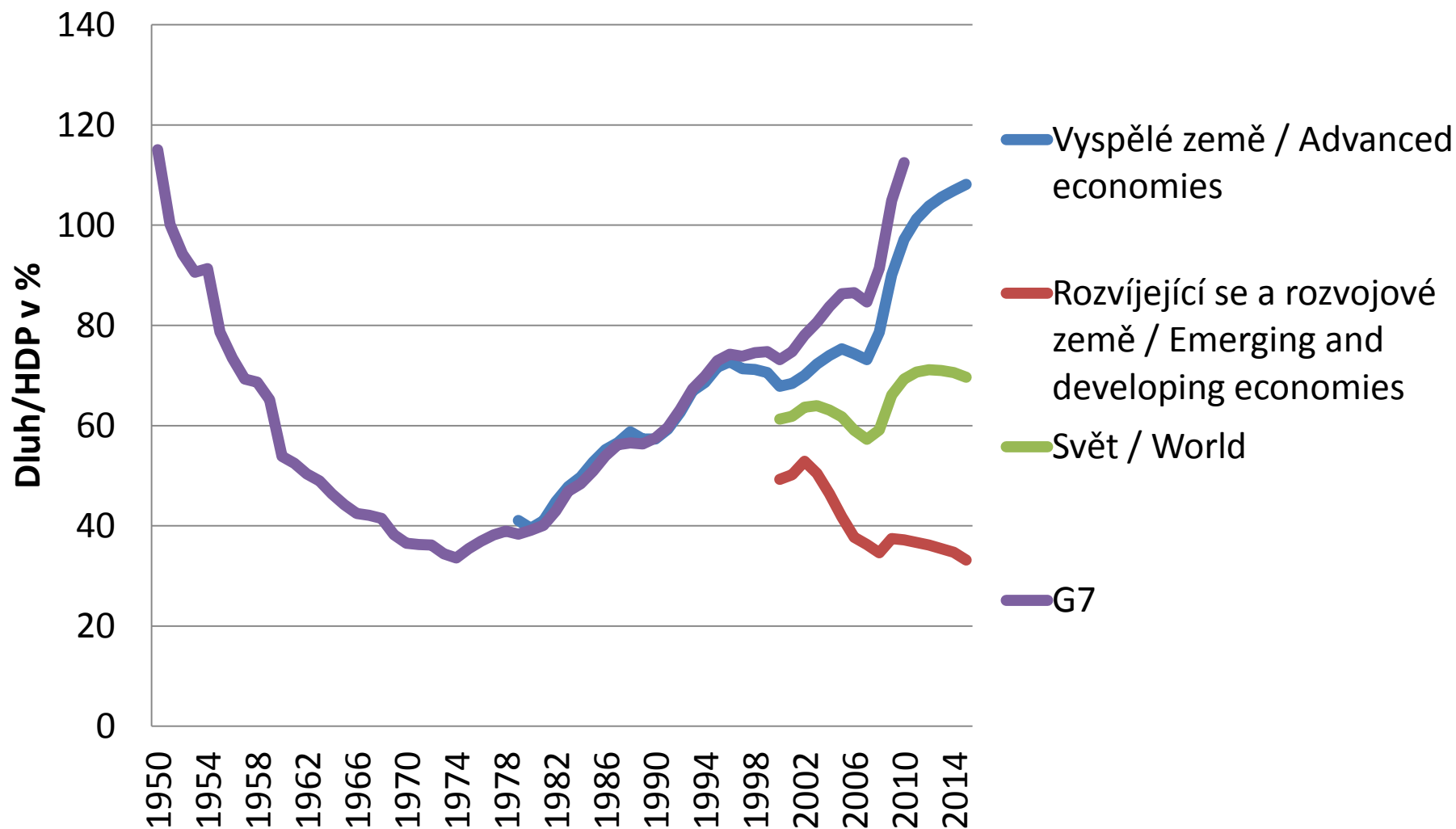

Zdroj dat: Eurostat

Dynamika veřejného dluhu

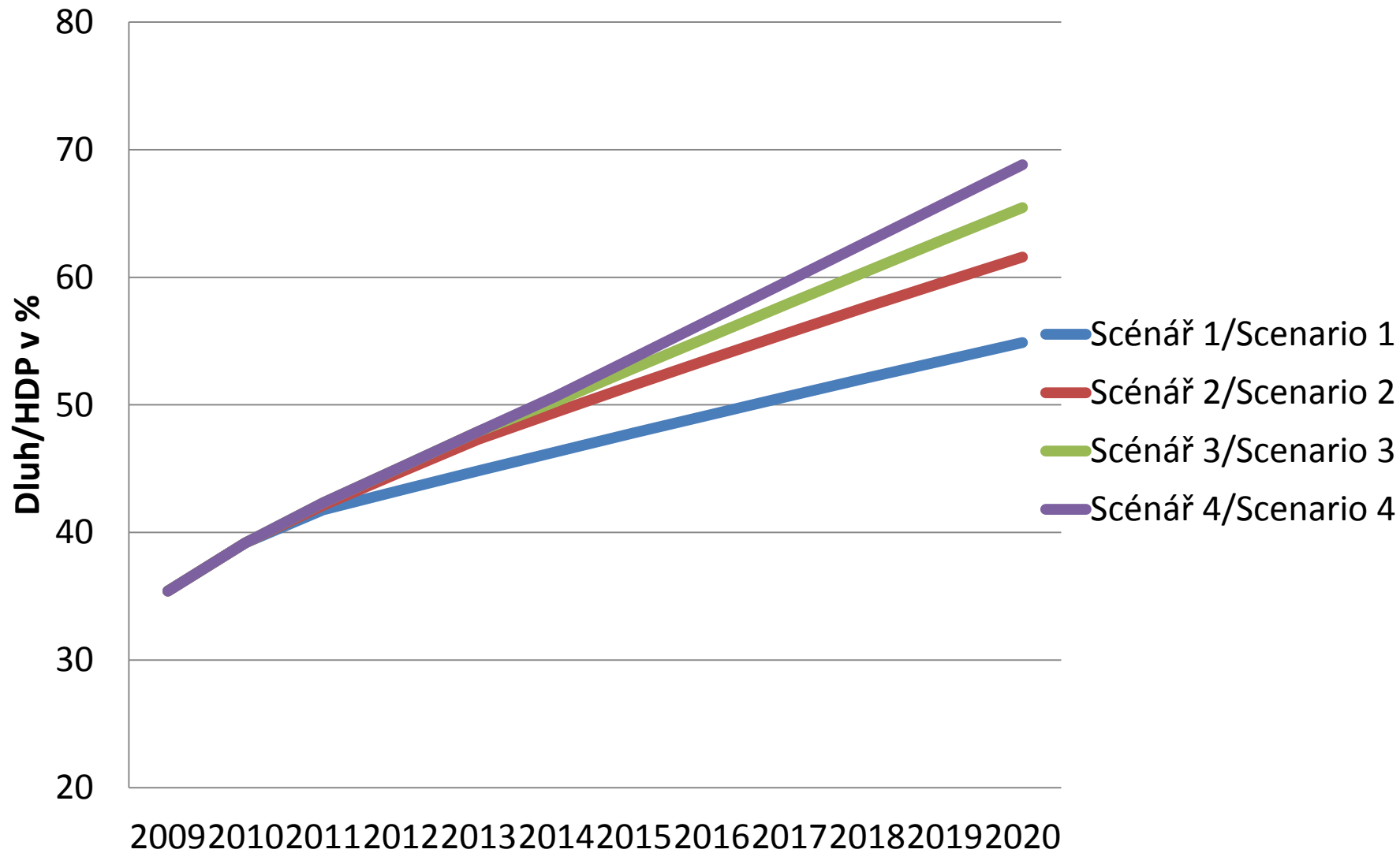
Veřejný dluh – dlouhodobá perspektiva

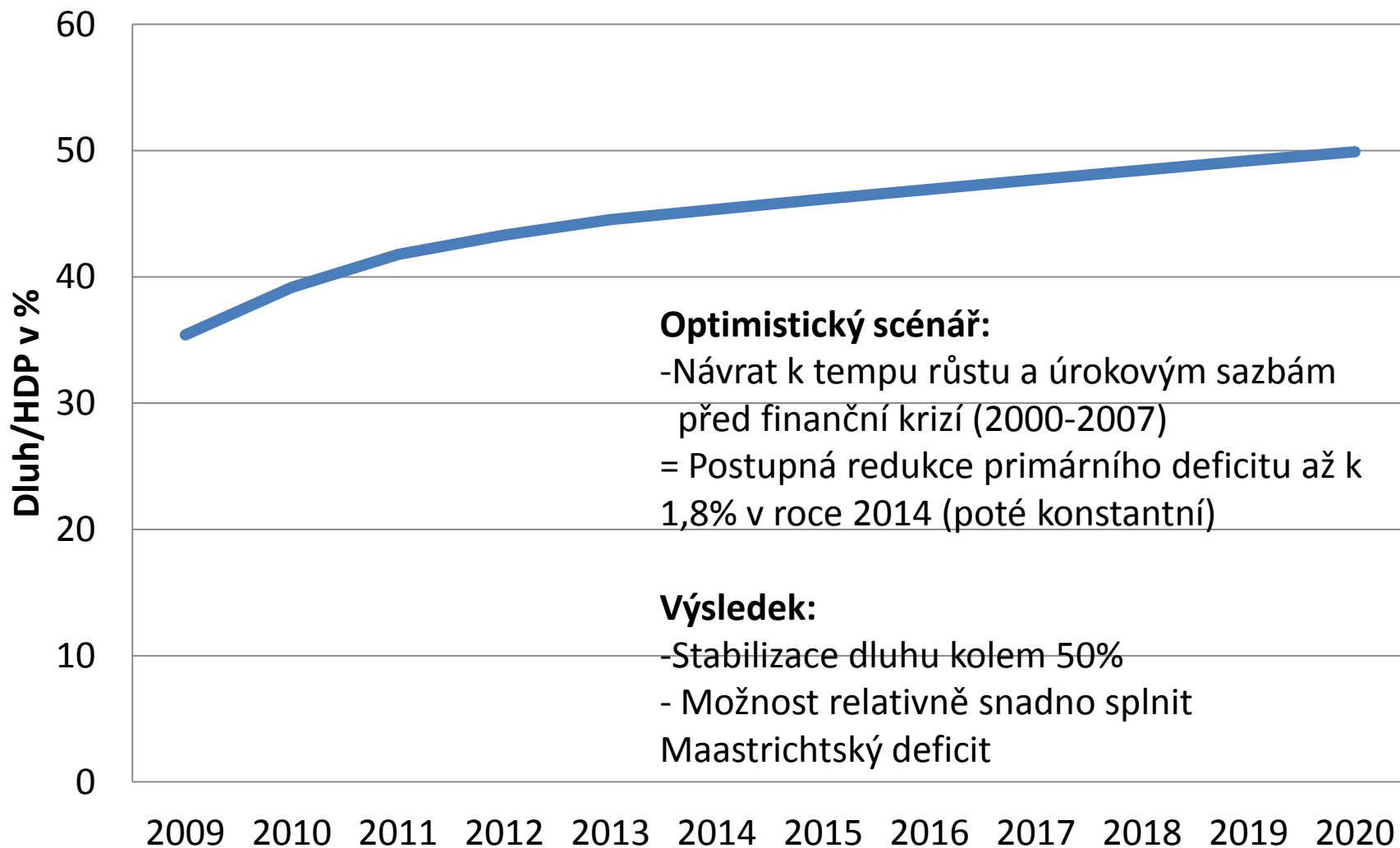
Dluh jako hrozba...

- Co nám vlastně hrozí?
 - Tento rok – nic
 - Dlouhodobě – pokles ratingu, nárůst nákladů na obsluhu dluhu
 - Ztráta schopnosti jednoduše plnit Maastrichtská konvergenční kritéria (nejen deficit, ale i dluh), hrozba nárůstu dluhu k 70% HDP do roku 2020
- Shrnutí
 - Je zbytečné strašit okamžitým rizikem typu řecké krize, naopak zveličování problému může mít negativní dopady na kredibilitu požadavku na reformu
 - Pokud ale začneme se změnami co nejdříve, můžeme být schopni dosáhnout stabilizace relativně bezbolestně

Scénáře budoucího vývoje

Stabilizace dluhu snižováním primárního deficitu

Správný přístup k reformě

- Udržitelnosti nízkých deficitů
- Zkvalitnění fiskálních institucí
- Změny žádoucí bez ohledu na deficit
- Moderní ekonomická teorie a empirické hodnocení (evidence-based policy)

Aplikace 1: Fiskální instituce

- Pravidla pro přípravu, schválení a implementaci rozpočtu
- Kvalitní instituce
 - Nižší deficity a dluhy
 - Efektivněji alokované výdaje
 - Vyšší transparence
- Konzervativní odhad pro Česko:
 - Zvyšují deficit o 9 mld (9% primárního deficitu)
 - Dluh o 117-160 mld

Výdajové rámce

- Přijaty od roku 2004
- Příprava rozpočtu na rok T:
 - Rámec T-2
 - + úpravy => Rámec T-1
 - + úpravy => Rámec a rozpočet T
- Rámec = celkové výdaje
- Povolené úpravy

Výdajové rámce v praxi

	2006	2007	2008	2009	2010
Rámec T-1	988.6	987.6	1088.7	1100.9	1126.5
Rámec T	1038.9	1131.5	1215.1	1241.9	1295.2
Změna	50.3	143.9	126.4	141.0	168.7
Povolené úpravy	26.0	87.3	141.0	141.0	169.5
Změna nad povolené úpravy	24.3	56.6	-14.6	0.0	-0.8

Výdaje v rámci a rozpočtech, mld. Kč

Proč rámce nefungují

- Nikdo se nepokusil je vynutit
- Chybí sankce
- Nejsou transparentní
- Nedávají pevný bod pro každoroční přípravu rozpočtu

Jak rámce reformovat

- Nová vláda:
 - Rozpočet na 1. rok
 - Celkové výdaje na 2., 3. a 4. rok (právně závazné)
- Rozpočty ve 2., 3. a 4. roce:
 - Možno schválit odchylku
 - Přesně stanovené důvody
 - Max. odchylka svázána s hospodářským cyklem
 - HDP 4% => 0, HDP 0% => 0.7%
- Při neschválení odchylky platí původní výdaje
- Srovnatelná čísla

Přínosy

- Snadnější kontrola dodržování pravidel
- Zúžení každoročního rozhodování
- Jiná hra o rozpočet
- Samo-vynucovací mechanismus
- Silnější dlouhodobý horizont

Aplikace 2: Stavební spoření

- Výdaje 13.5 mld Kč
- 4.9 milionu spořicíh účtů
- Sporné dopady - kvantifikujeme
- Překážky proti zrušení – navrhujeme, jak je překonat

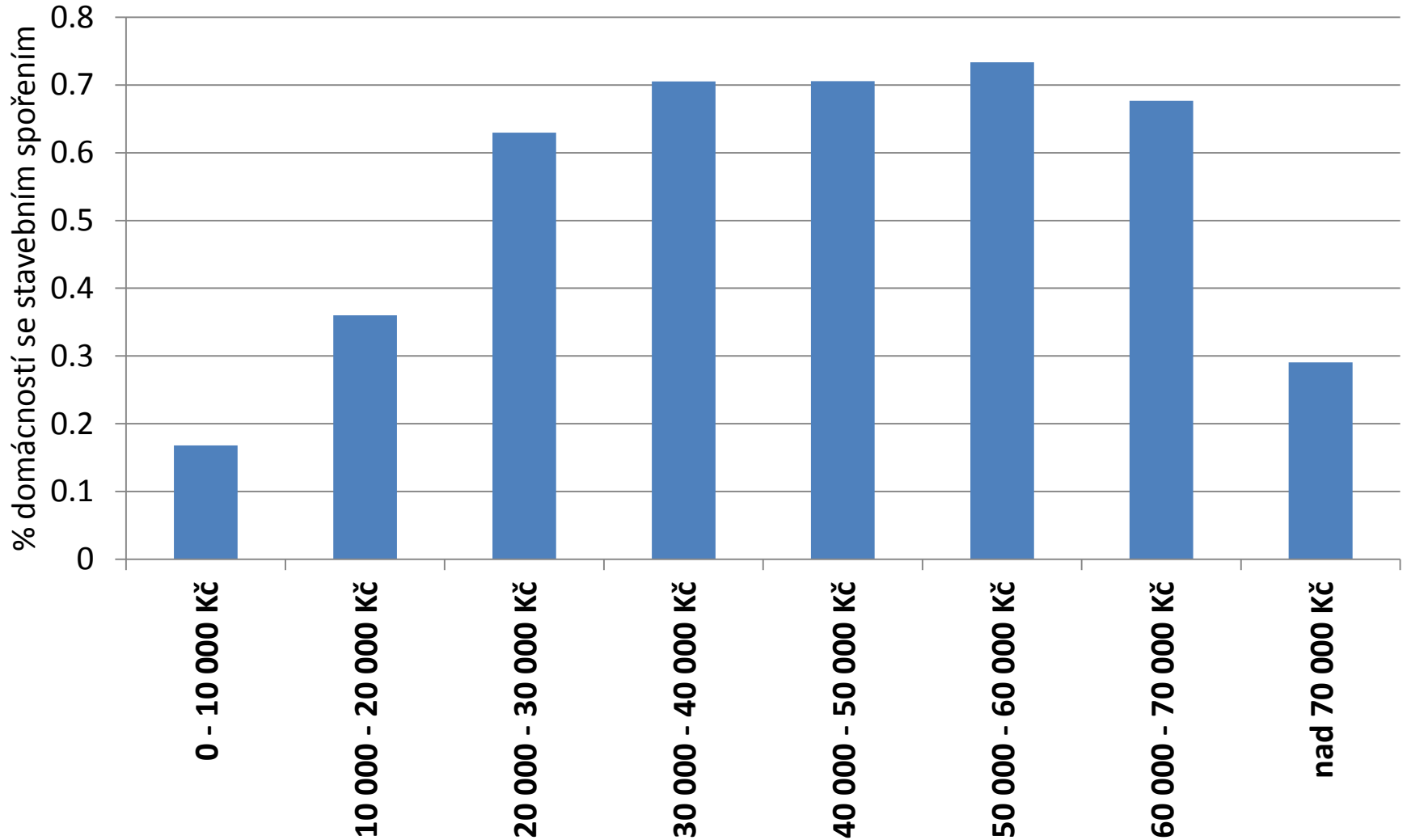
Stavební spoření a úspory domácností

- Princip odhadu:
 - Dotace 15% k úsporám do 20000 ročně
 - Domácnost s celkovými úsporami nad limit: podpora nepodněcuje k vyšším úsporám
- Data:
 - FactumInvenio, Investice a dluhy domácností 2008
 - Informace o příjmech a finančních produktech
 - Nutnost klasifikovat domácnosti, které mají „příliš mnoho“ spořicíh či úvěrových produktů

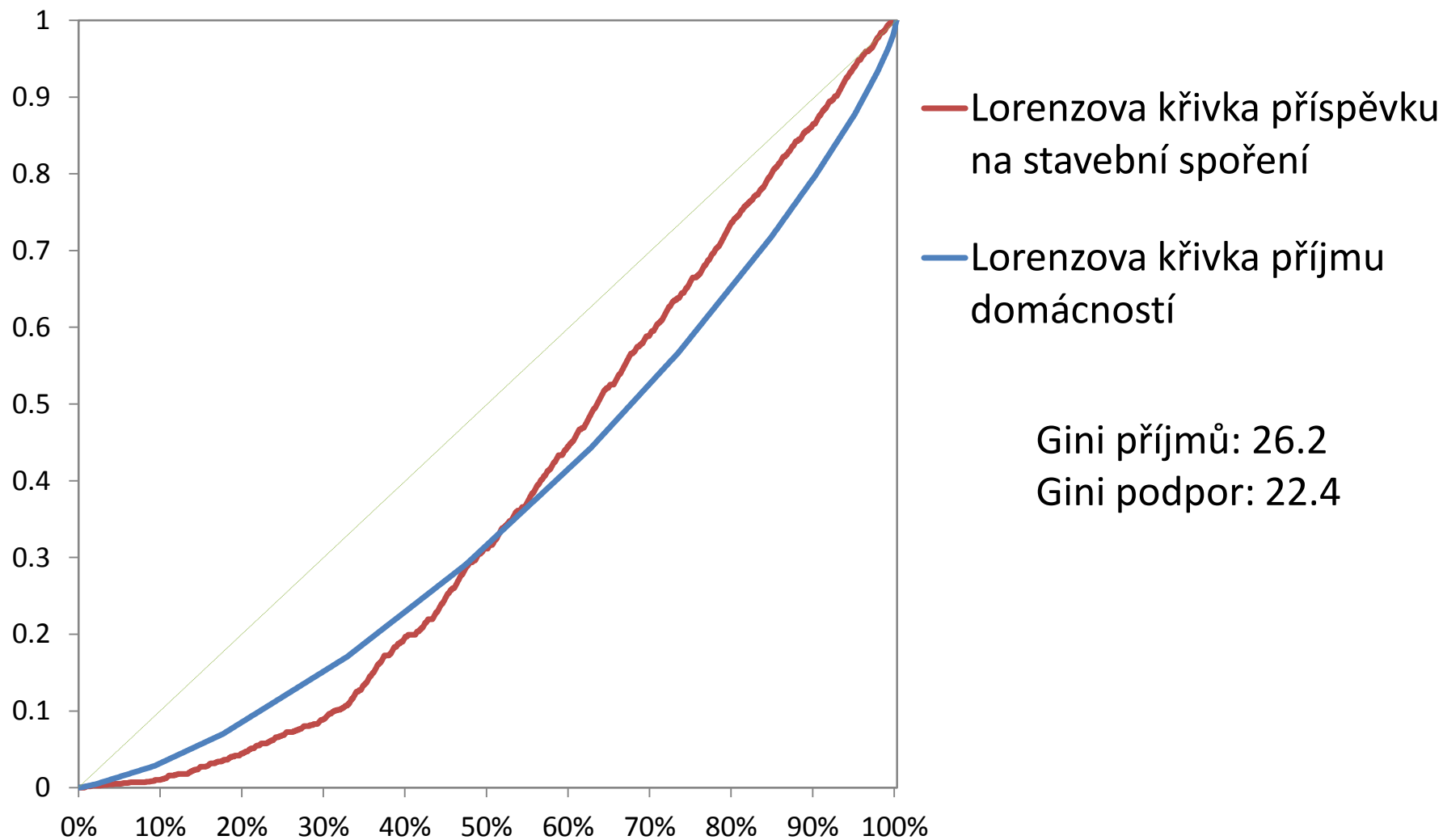
Stavební spoření a úspory domácností

- Minimálně 44% výdajů jde domácnostem, které díky podpoře nespoří více
- Maximálně 29% výdajů jde domácnostem, které díky podpoře zřejmě spoří více
- Překlenovací úvěry:
 - 82% celkových úvěrů
 - 9.6% podpor dotuje úvěry bez předchozích úspor

Stavební spoření a příjmy

Stavební spoření a příjmy

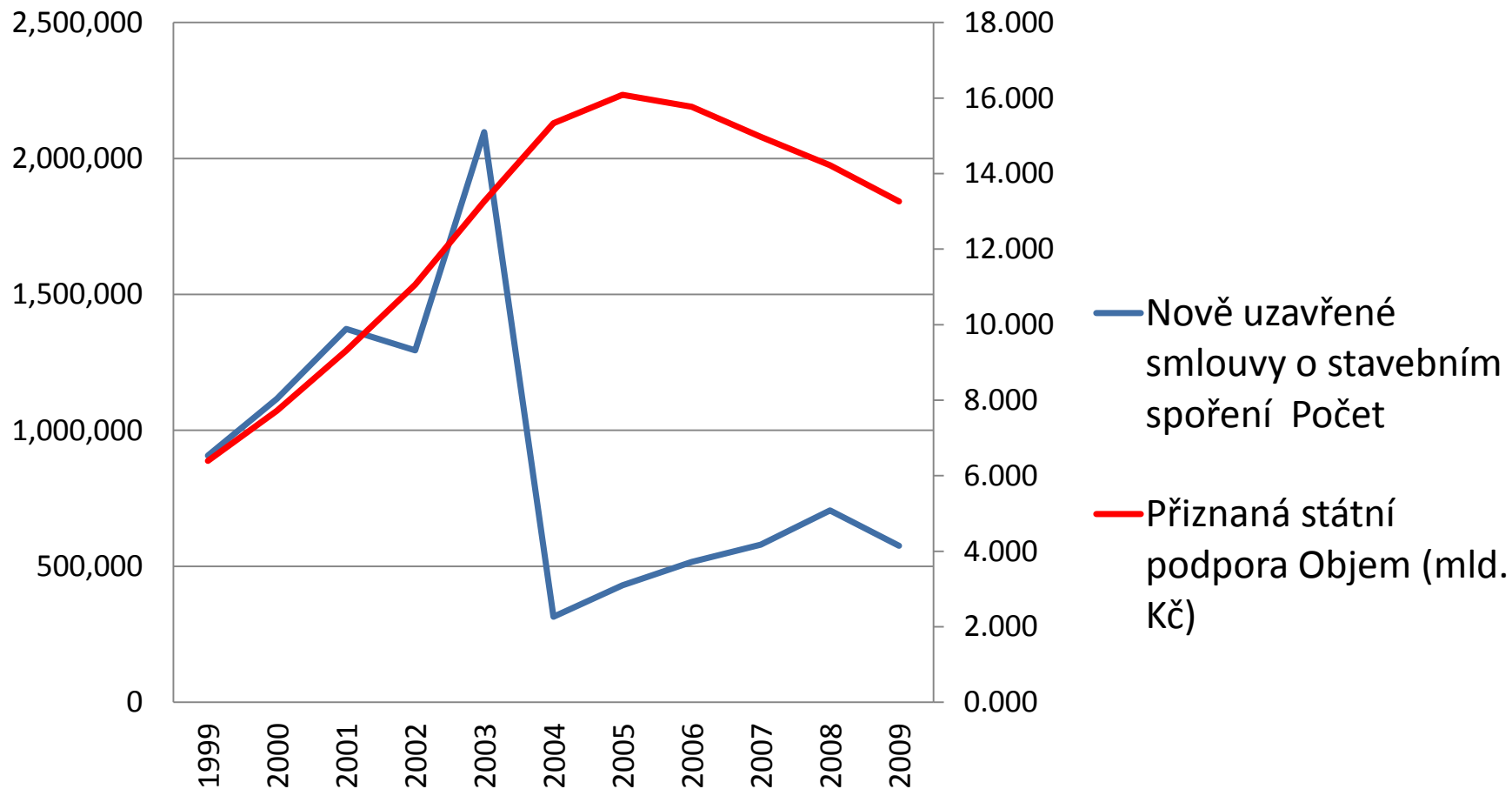
Zrušit stavební spoření není snadné

- U starých smluv (prý?) protiústavní
- U nových?

Varianta s poklesem příspěvku jen pro nové klienty by podle Eduarda Janoty nepřinesla žádné úspory, spíš naopak. "Každý, kdo stavební spoření ještě nemá, si ho do doby, než bude změna schválena, pořídí, protože je to nejlepší způsob spoření i pro ty, kteří nechtějí nic stavět," dodal Janota.

Týden, 22.08.2009

Vlna nových smluv a dopad na výdaje

Behaviorální přístup

- Je nutné minimalizovat vlnu nových smluv
- Jak „postrčit“ lidi, aby neuzavírali předem nové smlouvy
- Evidence: lidé mají tendenci odkládat dlouhodobá finanční rozhodnutí, pokud jde o malé částky
- Podpora nesmí klesnout skokově

Návrh

- Snižovat limit podpory podle data uzavření smlouvy
- 50 Kč každý měsíc
- Za 5 let na nule
- Podpora klesá nejvíce lidem, kteří stavební spoření nepotřebují
- Kombinovat s mírným zvýšením slevy na dani

Shrnutí

- Dluh a deficit jsou vážné, ne však kritické
- Vyžadují dlouhodobý reformní přístup
- Dva reformní návrhy IDEA:
 - Dlouhodobá úspora 22 miliard
 - Snížení strukturálního deficitu na 3 procenta

Další možnosti reforem

- Fiskální instituce:
 - Posílení pozice vlády v legislativním procesu
 - Větší transparentnost
- Výdaje:
 - Penzijní reforma
 - Korupce
- Daně:
 - Rozšiřování základů a snižování sazeb
 - Přesun od zdanění práce ke zdanění spotřeby a dalších příjmů

Děkujeme za pozornost.

IDEA
CERGE-EI
Politických vězňů 7
110 00 Praha 1

Tel.: +420 224 005 132
Mob.: +420 723 311 342
E-mail: kancelar@jansvejnar.cz
web: <http://idea.cerge-ei.cz>